

rii, et pietatis officiis. At sextili mense, anno 1772, quotidiana febris admonuit hominem, perperam judicasse in tribuendis tot gravissimi morbi signis delicato sui corporis amori. Ex templo Medicus ad aeris mutationem, unam desperatis rebus anchoram, confugiens, Dionysium cohortatur, ut Pisaurum immigret. Valēdixit hic Sociis, obfirmate credens, postremum sibi diem imminere, nec Bononiam unquam reversurum. Plura illi remedia Pisauri praescripta sunt; incassum tamen omnia, nisi ad ejus purgandam patientiam, et vires magis, ac magis extenuandas: ut, ad cadaveris pallorem, et moribundi maciem cum devenisset, imperaverint Medici, Ravennam transferri. Sed in mortem festinabat, et post modicum temporis amisit etiam vires illas, quas, ut ad aram faceret, ab animi fervore corpus oppido debile accipiebat. Et hanc aeger fatalitatem maximam judicavit; proptereaque nullum non movit lapidem, ut coeleste alimentum quamprimum sibi ministraretur in Viaticum. Fervidissima pietate paravit animum, totius anteaetate vitae maculis apud Sacerdotem depositis, ut Divinus Hospes in diversorio grato conquiesceret. Cumque postularet instanter, hanc coelestem dapem sibi saepe saepius referri; nihil cunctatus edixit, ut cerea lumina, et expensae omnes, quae fierent, in Eucharistico Numine a Paroeciali Templo ad suam domum conducendo, pecunia sua solverentur. Quo autem animum quotidie posset hoc salutari cibo reficere, facultatem impetravit,

vit, ut domi suae Sacrarium excitaretur; et pro immolanda inibi Divina Hostia, sacrum Calicem, et caetera ornamenta coemi praecipit; plane asseverans, fore sibi gratissimam hanc expensam, quanquam ea omnia semel duntaxat, se vivo, adhibenda esse intelligeret. Tanti enim erat comparare sibi voluptatem suscipiendi, vel semel, Eucharisticum Dominum! Ita quidem, quo toto superfuit tempore, quotidie hoc cibo recreatus est: quo sumpto, in suavissima modestia silebat, et pene aspiciebantur ab adstantibus gaudia, quae purissimo ejus animo Divinus hospes inferebat. Post ejusmodi quamjucundi silentii non modicum intervallum, precabatur familiarem Socium (qui summa charitate se illi sponte obtulerat quotidianae vitae administrum) ut nonnulla sibi legeret de virtutibus, quas apud Numen humanitate vestitum, in panis specie absconditum, alimentum hominibus datum, credebat potissimum exercendas. Inde tacitus precationibus, et meditationibus insistebat; et reliquo diei tempore is erat in lecti angustiis, et morbi doloribus Dionysius, ut, quanquam nihil hominem alias novissemus; profecto satis essent virtutes, in quas erumpebat assiduus postremis ante interitum diebus, ut illum inter viros conspicuae sanctimoniae collocarem. Febris, qua urebatur, eo erat valida, ut lodices, et alia quaevis e lectulo suo tolleres, juxta flammam fuisse viderentur; hos autem ardores una temperabat aegroti patientia, qui nec unquam postulavit vel haustum
A a aquae,

aquae, nec refrigeratione usus est, nisi quam Medicus juberet, nec alia hora, nisi omnino quam ipse definiret. Totum fere corporis latus, quo jacebat, pelle exutum erat; id vero sciebat ipse, qui et fortiter patiebatur, et invicte silebat; nec rem, nisi fortuitus casus, paulo ante ipsius mortem manifestavit. Interrogatus: Qui se haberet? vultu semper ad laetitiam composito, respondebat: *Male quidem; agamus Deo gratias.* Nunquam exostulavit de imperitia Medici, qui errasse in morbi curatione palam dicebatur; nec de famulorum oscitantia, qui munus interdum negligebant; contra vero, ad minimum officium sibi praestitum, in gratiarum actiones demississimis verbis animum effundebat. Is idem homo, qui olim magnam diei partem cum aegrotis insumebat, cui lectulos ipsorum sternere in delitiis erat, qui ulcerosum quemlibet manu tractabat, qui praecclare vincens insitum a natura horrorem, vesici non recusabat in iisdem lancibus, et cum eodem cochleari, quo tabidus manducabat; is idem, inquam, nunc morbo correptus, in maxima sollicitudine est, ne per alios morbi sui serpat contagio. Socium, quem demonstravimus voluntarium ejus administrum, nolebat in sui lecti cubiculum ingredi, nisi omnino urgeret necessitas; et tunc precabatur, ut cautionem adhiberet adversus phthisis venenum. Postremis illis diebus, cum a summa virium debilitate non posset sibimet inservire ad plura naturae officia; gravi afficiebatur molestia, quod Socius

cuius ille in vitae periculum se conjiceret, tractans ipsum frequentius, ut in lecto sederet, ad cibos, et medicamenta suscipienda. Quam molestia ut solveretur infirmus, agebatur de conducendo famulo pro ejusmodi ministeriis; et magni laetatus est Dionysius: *Attamen, aiebat, senectae, quam juventuti propiorem conducite; ut ille a discrimine remotior, ego a timore sim: nam si conduxeritis juvenem, facile poterit haurire morbi mei contagionem.* Et sane timebat irrequietus, quoties ad ipsum ingrediebatur adolescens quidam, cui manus indictum, ut Socium administrum vocaret, siquid novi esset ab infirmo; donec tandem fides illi data est, nunquam fore, ut adolescens ille ad cubiculum ejus rediret: malebat enim solus, et quasi derelictus in lecto jacere, quam aliquem sua causa objici contagionis periculo.

Instante precatus est, ad quatuor cubiculi parietes affigi papyraceas imagines Mariae Virginis; ut quocumque verteret oculos, illam intueretur, cujus patrocinium assiduus, et ferventissimus implorabat, nunquam non ipsi tributo dulcissimo Matris nomine. In ejusdem meditandis cruciatibus, delinimentum pro suis reperiebat; proptereaque delectabatur magnopere in pluries repetendo Cantico *Stabat Mater Dolorosa*, quod Mariae Dolenti consecravit Ecclesia. Praecipue vero habebat in amoribus illa suavissima ingeminare, *Maria Mater gratiae, Mater misericordiae, Tu nos ab hoste protege, et mortis hora suscipe.* Preces illas, quae vul-

vulgo Rosarium nuncupantur, fervidissima pietate quotidie solvebat; donec ob summe prostratas ejus vires imperavit Sacerdos, apud quem conscientiae arcana deponebat, ut illas praetermitteret. Praetermisit quidem in obsequium obedientiae; sed rependebat officium inflammato admodum amore, ac pene non interruptis votis, ut se clientem dignaretur maxime, quo momento efflaret animam: et precabatur ipsum Sacerdotem, ut hi suavissimi affectus, quibus tunc amorem suum in tantam Dominam effundebat, sibi suggererentur in postremo agone, cum intermissa vocis facultas indicium esset jam proximi ab hac mortalitate discessus. Pari pietate commendabat se se Divis Josepho, et Lojolae, aliisque coelestibus incolis, quos, dum valuit, eximie religiosus coluebat. Sensim adaugebantur cruciatus; at etiam increcebat conjunctio ejus voluntatis cum Numine; a quo supplex obtestabatur, non certe ut malum allevaret, sed ut animum suum roboraret, ad quaevis in gaudio, et voluptate ob amorem ejusdem Numinis perferenda. Identidem ab ejus ore illa fluebant, *Fiat voluntas Dei, sicut in coelo, et in terra; sive vivimus, sive morimur, Domini sumus*; aliaque significantia, uni se Deo adhaerere, cujus voluntas dum fieret, nihili se cruciatus aestimare. Cum paulo vehementius dolores impeterent, in haec audiebatur erumpere: *Omnia in Corde Jesu repono, ad cujus tutissimum asyllum confugio*. Quae cum semper diceret ingenti animi fervore, manebat tranqui-

quillus, quasi prae gaudio exiliens, et fere alienatus a sensibus in profunda meditatione jucundissimi asyli, ad quod confugerat. Semper cogitatione volverat Jesum Cruci affixum, ut patientiam in adversis rebus addiceret; ac postremi morbi tempore manifestum fuit, quantum in ea scientia profecerat: nam Jesu vita, cruciatus, nex, et ostenta, quoniam in ejus animo tenaciter insculpta, saepissime veniebant in ejus colloquia. In Cordis Jesu meditatione tranquillissime requiescebat, et totis viribus efficaciter conabatur in illum ignem introferre cor suum, ut nihil amplius respiraret, nisi Divini Amoris incendia. Luculentum habemus hac de re testimonium ab Socio, qui confessiones ejus excipiebat: *Audire, inquit, non poterat nomen Jesu, quin illico in vultu cernerentur motus animi ad amoris flammam agitati: totus enim in hilari modestia exultabat, sensim accendebatur, intra se recedebat, ad Cor Dei Hominis oculis mentis advolabat, huic suos cruciatus, et vitam offerebat, totumque se ad hoc Divinum exemplar conformari desiderabat*. Solutus a mundanis omnibus, unam suspirabat horam, qua rumperentur corporis vincula, et sine mortalitatis periculis Deo aeternum adhaereret. Ac beatam quidem aeternitatem sibi pollicebatur nihil dubius, cum Dei misericordiae se committeret: *quam misericordiam, ineffabili gaudio ajebat, mihi meruit Deus homo factus, atque effuso sanguine comparavit*. Proinde loquebatur de impendente sibi morte, quo sereno vultu solemus de itinere,

quod animi causa cogitamus. A Medico venarum pulsum explorante nunquam percontabatur: num spes aliqua recuperandae valetudinis affulgeret? Sed in haec semper placide laetus: *Quando ibimus in domum Domini?* In ejus ad familiares colloquiis Divina semper agitabantur; et postremo illo infirmitatis tempore si quis alius casu incideret sermo, ille altissime silebat, ad imaginem Marianam oculos convertibat, ac Deum meditabatur; ne audiret, quae Deum non saperent. Assiduus erat ad animum tergendum sacra poenitentia; et ne solutum a noxis manerent poenae post interitum, nihil non tentabat pro remissionibus habendis, quas appellamus *Indulgentias*: et cum sui compos fuisset ad postremum usque suspirium, jamjam moriturus precabatur, ut Socii Sacerdotes, qui aderant, de more attribuerent ipsi, animam agenti, remissionem, quae vocabulo christiano nuncupatur *Plenaria*: omnino enim sperabat a Deo misericorde, immunem igne lustrali animam suam, volaturam a custodia corporis ad gaudia aeternitatis.

Pridie tandem Xaverii solemnia, quem toto suae vitae spatio inter praecipue sibi charos numeraverat, hora tertia post noctis concubium in haec locutus est ad domesticos ibi adstantes: *Brevine agetur Sacrum? Angor enim vehementi desiderio reficiendi me dape Eucharistica.* Et cum intellexisset, vix horam sonuisse tertiam ante diluculum, suppliciter postulavit, ut valide ipsum ad coxendices constringerent.

Sane

Sane incertum, num id ageret, in cruciatibus moriturus, quod Christiano consentaneum ait Augustinus; num in memoriam funicularum, quibus foedum in modum maceravit se Xaverius, cum Venetias contenderet; num demum quod speraret, hoc sibi futurum levamentum in postrema concertatione. Id liquidum: vix primum ligamenti vim sensit aegrotus, in postremum agonem devenit; et cum partem horae vigesimam in ea luctatione posuisset, omnibus munitus religionibus, diem supremum placidissime clausit postridie Kalendas Decembres, anno 1772; cum vixisset unum, et quadraginta, et fere bimensem. In ejus cadavere non erat illud tetrum, quod in suis exuviis relinquere solet discedens anima; quin imo in sepulchrum intulit vultus illam suavitatem, quae vivum fecerat hominem summopere amabilem. Aliquot ante obitum diebus enixe oraverat, et infimis precibus impetraverat, efferendum se in templo Divi Hieronymi, quod tunc erat Jesuitarum. Ibi ergo, magna Sociorum tum Lusitanorum, tum Quitensium frequentia exequias decorante, sepultus est. Manet apud Mexicanos insculpta Sociorum Quitensium religiosa in Dionysium charitas: nam et aegrotanti assiduitate incredibili adfuerunt; et vita functo, quasi Provinciae Socio, funerea officia persolverunt; et postmodum admirabili consensu viri sanctimoniam testati sunt. Haec autem sanctimoniae opinio, quae late inoleverat, etiam in vivis agente Dionysio; post beatum ejus exitum, in

A a 4

lau-

laudes, atque apertam venerationem conversa est. Medicus a Dionysii cubiculo semper exibat prae stupore attonitus; et suavissime illacrimans aiebat, sibi esse in rebus prosperis, quod illi aegroto interesset, quem Sanctum demirabatur. Sanctum appellabant ipsum Ravennates illi, apud quos tempore infirmitatis diversatus est. Josephus Sanchezius Labrador, et Socii Paraquarensibus, cui Dionysius totius vitae arcana in sacra poenitentia minutissime patefecit; admiratione defixus ob emendatissimos hominis mores, propalam dicebat, et scripsit etiam ad Mexicanum quemdam: *Equidem in praecipuis beneficiis a Deo mihi collatis annuero, quod Dionysium Perezium et intus noverim, et mori viderim; a quo certe spero didicisse, ita vivere, ut donet me Deus misericors pretiosa morte justorum.* Qui Sociorum Quitensium universitati praecerat, fatebatur aperte, se mirum in modum exultare, quod Dionysii cineres Ravennae jacerent, in quibus Viri Sancti exuvias, et memoriam veneraretur.

Hanc tanti hominis memoriam ut magis, magisque posteritati commendemus, operae pretium erit, adhuc nonnulla singillatim de virtutibus ejus degustare. Ac primum se nobis offert efficacissimum illud studium, quo inflammabatur, ut religiosae perfectionis fastigium ascenderet. Ea propter constantissimus a tirocinio fuit in tempore utiliter impendendo juxta praescriptam sibi distributionem; non ignorans, hanc distributionem a Doctore Suarezio

ap-

appellari fervoris animi Magistrum. Siquis in ejus esset cubiculo, et, sonante hora domesticis religionibus praefinita, sermones continueret; Dionysius obmutescerebat; ut alter silentio admonitus, tempus esse pietatis officii dandum, intelligeret: nec semel accidit, Socium aliquem cum illo colloqui, quo tempore vocabat aescampanum ad praelegenda argumenta pro sacra insequentis diei commentatione; quodsi protinus ille non abiret, suaviter Dionysius interrogabat: Visne, tibi legam, quae cras mediteris? Et legebat elata voce, nisi colloquens valediceret. Ad hunc scopum obtinendae perfectionis tendebat in sibi comparandis, et sancte tuendis amicitiae vinculis cum viris conspicuae probitatis, quorum et sapientia effata in assiduitate sermonum condiscerebat, et intimas virtutes attentissime rimabatur, et eas in se describere totis viribus conabatur. Fuere Dionysio in familiaribus Josephus Genovesius, Augustinus Marquezus, Ignatius Coromina, Nicolaus Calatajudius, Petrus Borrotus, quae nomina, dum floruit Mexicana Provincia, in charissimis conservabat. Et Coromina quidem, vir plane sincerus, christiane demissus, et dono vaticinationis ornatus, cum Dionysium intima consuetudine novisset, atque animi sui arcana omnia sponte patefacientem inaudisset; non alio, nisi Angeli, nomine solebat ipsum appellare. Identidem ingeminabat Dionysius effatum illud: *Nemo est ullus, qui sui muneris perfectionem assequatur, nisi apprime didicerit, quae*

quae sit ejusdem muneris natura. Proinde domestici juris fuit scientissimus, cuius instituta, saltem postremis vitae annis, prae manibus habebat, ac partem aliquam intenta opera quotidie legebat; ut assumpti status perfectionem assequeretur. Huic manum summam imponebat vigilanti praescriptionum Societatis custodia; quarum vel minimas magni referre arbitratur ad hominis in illa militia Deo sacri absolutam sanctimoniam. His praescriptionibus ut obsequeretur, nullum unquam Socium, nisi ab illis constituto vel Patris, vel Fratris titulo salutabat; ut etiam cubiculum scopis mundabat, quanquam prae Italici frigoris asperitate, cui non erat assuetus, manibus, pedibusque incredibiliter torperet. Totus homo erat eleganter compositus ad Ignatianas modestiae leges; ut certe nihil nobis videamur amplificare, si asseruerimus, in legibus illis, quae ad exteriorem Sociorum compositionem attinebant, adamussim descriptam esse imaginem Dionysii Perezii. Profecto in ejus oculis, ore, gestu, incessu, verbis, et consentanea totius hominis dignitate, aperte cernebantur demissio, temperantia, religiosa maturitas. Haec externa modestia, quam in Dionysio faciente ad Aras conspexit scelestissimus quidam, satis una fuit, ut miser ille poenitentia ductus, a flagitiorum coeno ad bonam frugem se converteret, et conscientiam, horrendis criminibus inquinatam, in sacro Tribunali mundaret. In eodem sacro subsellio dabat aures Dionysius adventantibus, cum accessit pec-

peccatrix, quae videns hominem modestissimae compositionis, vehementer exhorruit, nec sua voluit aperire scelera Sacerdoti, quem (ut agebat ipsa) oppido Sanctum a summa modestia licebat arguere. Ab eadem modestia complures Angelum, Guanasuatenses alterum Gonzagam, Franciscus Maria Columbanus, Pontifex ad Foropopilienses, Patrem Sanctum, Dionysium appellabant. Qua nihil obstante sedula diligentia, ut se Ignatii legibus conformaret, saepe ingemiscebat homo ille cupidus perfectionis altissimae, semet oscitantem esse in iis observandis, quas ut constitueret Lojola, tot precationes ad Superos, diuturnas lacrimas, et sanguinem legitimus effudisse.

Hanc animi perfectionem ut obtinerent, qui sub ejus erant Ministerio, mirifice invigilabat. Supra demonstravimus fortitudinem illam prudentia delinitam, qua satagebat emendationis noxarum; quas etiam ut impediret, quo pacto poterat, se dabat assidue conspiciendum temporibus illis, quae pietatis, aut litterarum studio, domestico jure assignabantur. Hac nimirum de causa profundebat pecunias, quae in suam potestatem veniebant, et conatu maximo curabat, ne suis alimenta, ne vestitus, ne honesta supellex deficeret; ut voluntates omnium lucrifaceret, non quidem sibi, sed Deo; et rebus omnibus ad religiosos usus instructus unquam quilibet, suis officiis intenderet ad legum normam peragendis. Quoniam objurgatio censuram redolet, ac nihilominus objurgare interdum te-

nebatur ex munere; donis animos mitigabat, et sic fidem faciebat, velle se humanitate, et charitate magis, quam potestate gubernare. Ac ne in donis distribuendis, personarum benevolentia ferri crederetur; ad caeteras largitates, quas memoravimus, unicuilibet ex sibi subjectis, in die illorum natalitio donabat uncialem argenteum. Plura laudavimus de suavissima ejus prudentia in corrigendis erratis, cum Mexici Ministrum descripsimus; pauca nunc subnectemus, quae a viro notissimae fidei, nullis notata temporibus intelleximus. Quoties odoraretur, infensum sibi esse, qui erraverat, et propterea graviter accepturum, ab se admoneri; animadversionem differebat, et temporis opportunitatem aucupabatur: quod si haec opportunitas non daretur, et noxa omnino reprehensionem postularet, aliquem adhibebat ex ipsius errantis familiaribus, qui rem corrigendam indiceret; quod si satis id non esset, ad Majorum tribunal accedebat, nec ultra sibi agendum, nisi precibus ad Deum, existimabat. Si plures essent ejusdem noxae participes, illorum omnium indolem, conditionem, virtutem ponderabat; et in eum solummodo animadvertibat, cui minus incommodum futurum odorabatur; ut hujus periculo caeteri saperent, et suam noxam venisse in Ministri notitiam intelligerent. Quo tempore Mexicana pubes inhabitabat suburbanum Herculaneum, Socius quidam culinam ingressus, lamentabatur vehementer, quod tempus minime consentaneum designatum
fuis-

fuisset officio cuidam litterario. Audiebat haec Dionysius, ab Socio non visus, qui repente ad illum innata suavitate: *Nota igitur tempus, quod opportunum crederes; videbimus, num congruat.* Et quanquam obmutuerit incautus juvenis, illi tamen obsequium praestare paratus erat Minister, nisi nihil immutandum plures postulavissent. Ita plerunque sententiam universorum iacquirebat; ut et mitius esset imperium, et majori cum jucunditate obedirent, et suaviter ad status perfectionem deducerentur. Quod Socii peregrinationis tempore ab aliis occupationibus vacui essent, opportunum judicavit, aliquas preces injungere, quibus omnes congregati vacarent; attamen voluit, antequam id fieret, voluntarium consensum a singulis impetrari: *Nam quae libenter, aiebat, ea perfecte feceris.* Et sane liberum subditis relinquebat, quidquid non pugnaret cum domestica disciplina; nec sua praesentia turbabat ingenuam illam libertatem, quae solet, honestae remissionis temporibus, juventuti concedi: adeo quidem, ut hieme insaeviente, utcunque ille frigeret, concluderetur in cubiculo, quod ab loci positione, nivaria cella videbatur; nec ad caminum, qui domi unus erat, admovebatur, nisi cum Socii juvenes aliis occupationibus intenti, ad moveri non poterant.

Probe intelligebat, hominem Deo sacrum minime posse hanc animi perfectionem attingere, nisi totis conatibus intendat ad tria vota religiosa observanda. Voluntariam inopiam ex animo coluit; nihili aestimavit mundana omnia,
nihil-

nihili pecunias, quae plerunque sunt hominibus delictum, nisi ut eas egenis dispensaret. Has pro suis usibus a Patre accipiebat, cum Guanatuati commoraretur; nihilo tamen secius, tota ejus res lintearia suturis creberrimis constabat, pannosoque mendico digna penitus videbatur; neque passus est, novam substitui: cum persuasum haberet, in ejusmodi scrutis paupertatem animi tutissimam conservari. Dejectus a patria, potuisset, ut supra demonstravimus, commodissime vitam transigere; sed si pauca exceperis, quae in usus honestissimos impendit, caetera vestiebat, manducabat, et se in omnibus gerebat, more illorum, qui domi erant pauperrimi. Ut assidue vertebat oculos in Christi exemplar, *qui cum dives esset, propter nos egenus factus est*; accidit illi aliquando, quod semissem non haberet, parum lactis coempturus, quod ejus valetudini tunc utile censebatur. Et cum familiaris quidam, aequae inops, auctor illi fuisset, ut ex universorum pecunia, quae in ejus erat custodia, semissem acciperet, solvendum, cum haberet; se id posse facere, aut facturum unquam, omnino Dionysius negavit. Duodeviginti jam annos utebatur femoralibus, quae Pisaurum detulit, cum moriturus contendit; tibialia longo usu attrita erant, in quibus uno consuto foramine, alterum brevi succedebat; pro fasciis cruralibus corrigias adhibebat. Ab hoc inopiae voluntariae studio nascebantur in ejus animo assidui timores ejusdem virtutis perfectionem laedendi. Minister Mexici negavit

vit rem quamdam Socio petenti, quam minus consentaneam rationi credit; sed cum hunc subirasci animadverteret, continuo se revocavit, concessitque, ut a promo daretur ipsi, quod postulabat. Neque mora, paupertatis religio cruciavit Ministri animum, quasi perperam concessisset, ut ex penuaria cella, quae in bonis erat universorum, satisfaceret privati petitioni, quam concedens ipse parum aequam existimaverat; ita demum ex sua pecunia Dionysius promo solvit, quod illi dari Socio imperaverat. Postremae infirmitatis tempore pecuniam nescio quam pro subito impendio acceperat a Ravennate, cujus hospitio utebatur; neque quia levis erat summa, leviter torquebat aegroti animum, qui saepius interrogabat, num recepisset homo ille, quod commodaverat. Respondit quadam die Socius valetudinis administer: *Quoniam ille non exigit, id eodem die, quo locationis pretium, solvemus. Cui Dionysius: Per Deum immortalem precor te, ut commodata illa pecunia e vestigio solvatur: nam Deo est in charissimis, ne solutio pecuniae pauperibus debitae prolatetur: creditor ille inops est, ac fortasse prae pudore nondum exegit rem suam; nolo, aut charitatem in miserum, aut paupertatis perfectionem offendi, quod rem alienam distulerim restituere. Commendaverat Socio ejus administro, ut, se mortuo, et praemissa Superiorum facultate, dispensarentur pauca quaedam de relictis exuviis germano ejus fratri, atque aliis quibusdam Sociis, quos in parvo indice notavit. Sed repente ingens in*
ojus

ejus animo tumultus exoritur, infimis precibus eundem Socium obtestatur, indicem illum prosciendi; et multis asseverat, nisi hoc fiat, se in maximis angustiis moriturum, quoniam omnino judicabat, id repugnare voluntariae inopiae Sacramento; quibus haec insuper adjugebat: *Mori vellem, quam potero, similis omnium perfectissimo exemplari Christi morientis, qui nec tunicam suam Matri charissimae reliquit.* Maxime verebatur, contra hujusce virtutis jura loqui, si suam appellaret pecuniam illam, quam sibi, ut Sociis omnibus, Regia benignitas alimenti nomine singulis mensibus assignaverat. Saepius in hos incidebat sermones cum subdita sibi juventute, quam ut erudiret ex munere, vehementius, atque enodatus id inculcabat: *Meum appellare non valeo, ad quod jus mihi nullum est; jure autem omni me spoliavi, quo tempore Deo promisi voluntariam inopiam.* Invigilabat pene incredibiliter, ne, qui domesticis officinis praeerant, plura impenderent, quam necessitas ferret; neu quid ex sibi commissis male verteret in paupertatis jacturam.

Nihil inferiori studio pulcherrimam, sed quae facile marcescit, castimoniam colebat. Non ignorabat, tanquam aere pestifero corrumpi solere illibatissimum florem, ubi frequens adsit unius cum altero sexu consuetudo: proptereaque primam adhibuit ejus custodiam, longinquitatem a foeminis. Atque hinc pavitare, contremere, inhorrescere, quoties agebatur de habitandis externorum domibus, ubi sequior

sexus

sexus ad praestanda officia domestica compareret. Famulus quidam, pro re culinaria in Castro Divi Petri conductus, introferre solebat in culinam sororem suam, deformissimam foeminam, quae sibi ferret opem in ejusmodi servilibus; quam tamen ut conspexit Dionysius, illico expelli praecepit, nec unquam iterum intra domus limen admitti. Utiq; causam ejus egere tum horrenda sua foeditas, tum extrema ejusdem miseria; quibus commotus Minister precibus tandem cedere judicavit, illam tergendis lancibus destinavit, et studium castimoniae cum misericordia conjungens, mercedem singulis mensibus assignavit. Pisauri, et Ravennae, quibus in urbibus necessitate compulsus, apud externos diversatus est; nihil sanè dubitamus, hoc illum nomine maxime cruciatum fuisse, quod passim foeminas intueri, et alloqui cogeretur; idque praecunctis morbi doloribus illi acerbum contigisse, arbitrabatur quidam socius, cui notus erat longa consuetudine in arcanis intimis Dionysius. Qua verò ratione, quoties fuit opus, cum illis egerit; satis annuntiabant litterae post ejus obitum Bononiam venientes, quae in haec ferè conveniebant: *Dionysius nunquam oculos vertebat ad foeminas, et quae verba illis dispensabat, nunquam non erant ad necessitatis, et modestae circumspeditionis mensuram ponderata.* Huic oculorum modestiae, ac linguae temperantiae, corporis macerationem in castitatis custodiam adjugebat. Corpus debile, atque infirmitatibus fractum, feria quaque sexta cilicio domabat; reliquis ve-

B b

ro

ro diebus tres minimum horas hoc eodem cilicio se macerabat, donec rem sacram celebrasset. Id unum rimari potuimus de voluntaria hominis castigatione: plura suspicari licet ab illo suimet odio salutari, atque animo certè pronò ad debellandam carnem, ne unquam de castimonia triumpharet. Sed quidquid fuerit de hac externa luctatione; profectò adeptus est (quod casu excidit ab ejus ore) nihil penitus commoveri, quasi lapideus esset, nec omnino carne constaret, ad foeda in hanc virtutem crimina, quae plura in poenitentiae tribunali judex audivit.

Sanè meritò affirmare possumus, obediisse Dionysium usque ad mortem; tum quia toto suae vitae intervallo libentissimè obtemperaverit, tametsi plura ipsius indoli peracerba Majores illi praeceperint; tum praesertim quod facto concedere maluerit, quàm imperata non facere. Plures erant, qui ob prostratas ejus vires, atque imminens vitae periculum, ipsum urgerent, ut a Superiore impetraret vacationem a Ministerio, quod tanti steterat ejus valetudini; sed cum ab alio ingenii severioris audiret, praestare quidem suo judicio, mori obtemperando, et munus commissum exercendo; hujus consilium (fortasse quia durius, et sibi magis adversum) elegit, quod sequeretur. Quod cum semel constituisset, si quis denuo suggereret, ut cessationem a munere postulet; magnanimus respondebat: *Equidem obfirmato sum animo nihil recusandi, quod Superior indixerit; ut fidentius aliquando deprecor a Deo poenam aeterni*

terni supplicii, quam utique meis criminibus merui. Totus ad Lojolae mentem, imperanti Moderatori non solum opere obsequabatur, sed etiam judicium demississime subjiciebat: ut, si quis, ipso praesente, auderet in Majorum decretum, aut gubernandi rationem obloqui, ex templo Dionysius illorum causam ageret efficacissima eloquentia; et semel visus est exuere tantisper consuetam vultus mansuetudinem, dum in quemdam Superioris obtrectatorem haec severe pronuntiavit: *Offensioni non modicae mihi es, quod haec ausis in hominem loqui, quem Dei vices gerentem cogimur venerari.* Nihil inde mirum, pendere Dionysium ab hominum nutu, quos Dei loco sibi legitime praepositos veneratione prosequabatur. Pari fere obsequio pendebat ab eorum judicio, quos erratorum suorum censores ultro ipse designabat. Socius quidam de illata sibi a Dionysio injuria apud ipsum conquestus est; qua de re Dionysius cum juvenem Sacerdotem, quem sibi censorem esse precatus fuerat, consuleret, atque ipsum audiret modeste respondentem, aequam videri sibi conquerentis causam; mansuetissime aperuit, cur ita se gesserit, nihil certe putans a justitia deficere; ac tandem insigni animi demissione adjunxit: *Sed quoniam tu judicas, errasse me; nihil tale in posterum committam.* Et profectò, quam dedit fidem, liberavit. Haud facile occurret Medicis infirmus aequè obediens, ac fuit Dionysius; qui ut totam seriem infirmitatis ad primò venientem deferebat, in haec desinere